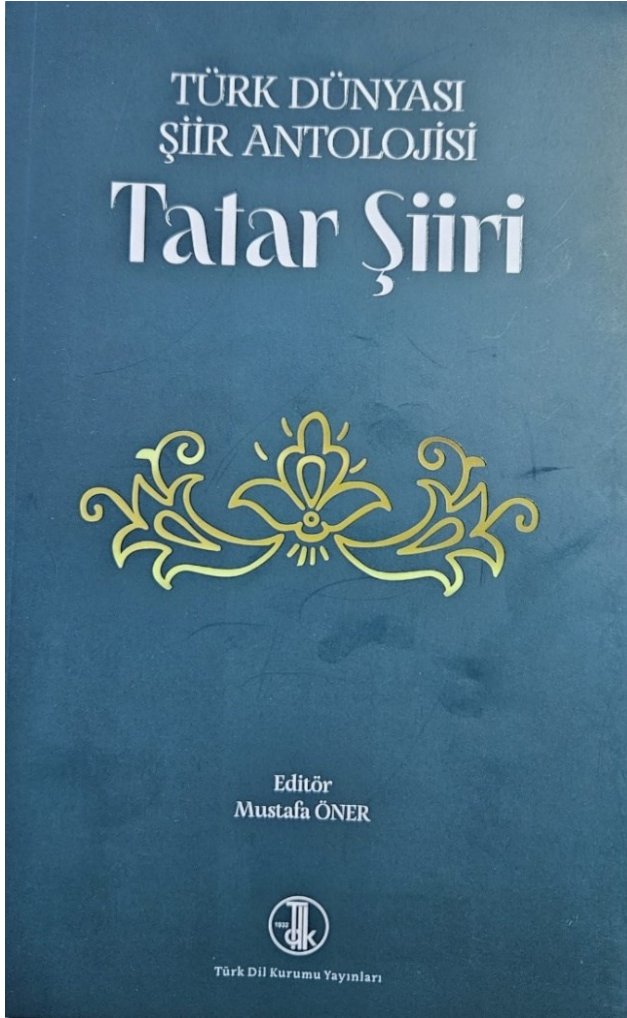

T1. Türk Dünyası Şiir Antolojisi Tatar Şiiri Hakkında

Yarullina Yıldırım, R., Öner M., Şirin, H., Maşkaroğlu, S. (2024). *Türk Dünyası Şiir Antolojisi Tatar Şiiri*. Ed. Mustafa Öner, hzl. Hülya Kasapoğlu Çengel, Ahmet Karadoğan, Aynur Öz Özcan, Ayşehan Deniz Abik, Erdoğan Uygur, İsmet Çetin, Mustafa Öner, Mustafa Uğurlu, Zeki Kaymaz, Özgür Ay, Betül Eyövge Yılmaz. Ankara: TDK Yayınları.

APA: Tekin, F. (2024). *Türk Dünyası Şiir Antolojisi Tatar Şiiri Hakkında*. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 1137-1140. DOI: 10.29000/rumelide.1471665.

Fatma TEKİN¹

Editörlüğünü Mustafa Öner'in üstlendiği çok yazarlı kitap, 280 sayfadan ve *Sunuş* ile birlikte on üç bölümden oluşmaktadır. *Sunuş*, Hülya Kasapoğlu Çengel; *Dermend (Zakir Remiyev)*, *Segıyt Remiyev*, *Hadi Taktaş*, *Musa Celil*, *Sacide Süleymanova* ve *Ravil Feyzullin*, *Ramilla Yarullina Yıldırım*; *Abdullah Tukay*, *İldar Yüziyev*, *Renat Haris* ve *Möderris Eglemov*, Mustafa Öner; *Hesen Tufan*, Hatice Şirin; *Zölfet*, Seher Makaroğlu tarafından satır başı yapılarak altına yazılmıştır.

Kitapta, Tatarca şiirlerin bulunduğu sayfanın karşısında Türkiye Türkçesi karşılığı verilerek Tatarca ile Türkiye Türkçesi metinlerin paralel okunması sağlanmıştır. Bu düzen, okuyuculara Tatar şiirine karşılaştırmalı bakma imkanı tanımaktadır. Bu kitap, Türkoloji alanına giren Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmenliği bölümlerinin öğrencileri için de bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Kitabın "Sunuş" bölümünde (ss. 7-8), son yüzyıllarda Türk Dünyası üzerindeki yapılan çalışmaların geçmişinden kısaca söz edilmiş ve sekiz kitaptan oluşan *Türk Dünyası Şiir Antolojisi* hakkında bilgi verilmiştir:

"19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında Rusya Türkleri arasında özellikle Azerbaycan, Kırım, İdil-Ural, Türkistan (Kazakistan ve Özbekistan), hatta Doğu Türkistan'da gelişen ortak kültür hayatı ile dil ve edebiyatın ayrıca edebiyatta modernleşme hareketinin belli bir seviyeye ulaştığı bilinmektedir. Azerbaycan edebiyatı o dönemde özellikle Kırım, İdil-Ural ve Türkistan'da gelişen modern edebiyata

¹ Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü / Lec. Dr., Ege University, Rectorate, Department of Turkish Language (İzmir, Türkiye), ftekin3835@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-2471-6711, **ROR ID:** https://ror.org/02eaafc18, **ISNI:** 0000 0001 1092 2592, **Crossreff Funder ID:** 501100003010

öncülük etmiş; bu süreçte kültürel ve bilimsel anlamda “modernleşme” anlayışını ve “tek millet” bilincini yaymaya çalışan İsmail Gaspıralı’nın *Tercüman* gazetesi önemli bir yere sahip olmuştur. Çarlık döneminde Türk aydınları arasında gelişen bu seçkin kültür ortamı ise Sovyetler Birliği döneminde ortadan kalkmış, aydınların bir kısmı vatan topraklarını terk etmek durumunda kalırken, bir kısmı da 1937-1938 yıllarında Stalin’in *repressiyasına* (aydın kırımı) kurban edilmiş; bu süreçte dış dünyaya kapalı olan Türk dünyasındaki edebi faaliyetler Türk aydınlarının çıkardığı gazete, dergi ve kitaplar aracılığıyla kısmen takip edilebilmiştir. Çarlık döneminin sonu Sovyet döneminin başlarında (1905-1920) gelişen ve Sovyet döneminde aza indirgenen edebiyat çalışmaları, her şeye rağmen Türk dünyasında modern edebiyatların gelişmesinde önemli olmuştur. Bağımsızlıkla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti başta olmak üzere diğer kardeş Cumhuriyetlerde kültür hayatı ve modern edebiyat gelişmiş; toplantılar düzenlenmiş, kitaplar ve makaleler yazılış olsa da yapılan çalışmaların henüz istenen seviyeye ulaştığı söylenemez.

Türk Dünyası Şiir Antolojisi (Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen Şiiri), bugüne kadar yapılan çalışmalara katkı niteliğindedir. Sekiz kitaptan oluşan eser, bugünkü bağımsız Türk devletleri olan Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan ve Kazakistan ile birlikte diğer Türk topluluklarından Uygur, Tatar ve Başkurt Türklerinin edebiyatına yön veren şairlerinden ve onların şiirlerinden seçilmiş örneklerinden oluşmuştur. Şiirlerin Latin alfabesi ile okunuşu, manzum ve özgün aktarmaları verilmiştir.” (Kasapoğlu Çengel, 2024, s. 7-8)

Kitabın “Dermend (Zakir Remiyev)” adlı bölümünde (ss. 9-29), Zakir Remiyev’in (1859-1921) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 4 şiir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar” a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Bëz (Biz)”, “Korab (Gemi)”, “Büzlerim Mana Almadım (Bezlerimi Boyayamadım)” ve “Vidag (Veda)”.

Kitabın “Segiyt Remiyev” adlı bölümünde (ss. 29-55), Segiyt Remiyev’in (1880-1926) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 8 şiir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar” a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Sızla, Küñlëm (Sızla, Gönüm)”, “Tañ Vakıtı (Tan Vakti)”, “Min (Ben)”, “Sin (Sen)”, “Ul (O)”, “Avıl (Köy)”, “Aldangan (Aldanmış)” ve “Min Ülem (Ben Ölüyorum)”.

Kitabın “Abdullah Tukay” adlı bölümünde (ss. 55-77), Abdullah Tukay’ın (1886-1913) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 8 şiir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar” a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Tugan Tël (Ana Dilim)”, “Tugan Cirëme (Memleketime)”, “Tugan Avıl (Köyüm)”, “Özëlgen Ömid (Kesilen Ümit)”, “Olug Yubiley Mönasebeti İle Halk Ömidlerë (Büyük Jübile Münasebeti İle Halk Ümitleri)”, “Közgë Ciller (Sonbahar Yelleri)”, “Eşten Çıgarılğan Tatar Kızına (İşten Çıkarılan Tatar Kızına)” ve “Milliy Moñnar (Millî Havalalar)”.

Kitabın “Hesen Tufan” adlı bölümünde (ss. 77-95), Hesen Tufan’ın (1900-1981) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 4 şiir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar” a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Ak Kayın (Ak Kayın)”, “Avırgan Minutlarda (Hastalanılan Dakikalarda)”, “İlde Niler Bar İken? (Memlekette Neler Var ki?)” ve “Romaşkalar (Papatyalar)”.

Kitabın “Hadi Taktaş” adlı bölümünde (ss. 95-115), Hadi Taktaş’ın (1901-1931) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 4 şiir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar” a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Gazraillër (Azraillër)”, “Tañ Kızı (Tan Kızı)”, “Ak Çeçekler (Ak Çiçekler)” ve “Ütëp Barışlıy (Geçip Giderken)”.

Kitabın “Musa Celil” adlı bölümünde (ss. 115-147), Musa Celil’in (1906-1944) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 9 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “ Katıylge (Cellada)”, “Işanma (İnanma)”, “Kier İlem! (Affet Vatanım!)”, “İrök (Özgürlük)”, “Törmede Töş (Hapishanede Rüya)”, “Söyökleme (Sevgilime)”, “Cırlarım (Türkülerim)”, “Bör Üğet (Öğüt)” ve “Alman İlende (Alman Yurdunda)”.

Kitabın “Sacide Süleymanova” adlı bölümünde (ss. 147-165), Sacide Süleymanova’nın (1926-1980) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 3 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Savbullaşuv Valsı (Veda Valsi)”, “Ėesen Tufanga (Hesen Tufan’a)” ve “işme (Pınar)”.

Kitabın “İldar Yüziyev” adlı bölümünde (ss. 165-185), İldar Yüziyev’in (1933-2004) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 7 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Börköt Turında Ballada (Kartal Hakkında Balat)”, “Őaęıyrler Niğe Kartaymıy? (Őairler Neden Yaşlanmaz?)”, “Tabınuv (Tapınma)”, “Yeş Naratlar (Genç amlar)”, “Üz Tölmde Eytım Dışlık Cırın (Kendi Dilimde Söylerim Dostluk Türküsünü)”, “Söyömbike Manarası Yanında (Süyimbike Minaresi Yanında)” ve “Tabıyk Őındıy Bör Cır (Bulalım Őöyle Bir Türkü)”.

Kitabın “Renat Haris” adlı bölümünde (ss. 185-205), Renat Haris’in (1941-...) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 7 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Sarı Yafrak (Sarı Yaprak)”, “Tukaynıñ Mehebbet Töřlerö (Tukay’ın Sevda Düşleri)”, “iksöz Kodret (Sınırsız Kudret)”, “Tabın (Sofra)”, “Ėzledem Balın, Tozın (Aradım Balını, Tuzunu)”, İdel Östende Kömeř Ay (İdil Üstünde Gümüş Ay)” ve “Tulgan Ay Oslan Tavına (Dolun Ay Oslan Dağına)”.

Kitabın “Ravil Feyzullin” adlı bölümünde (ss. 205-221), Ravil Feyzullin’in (1943-...) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 9 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Beryullıklar (Bir Dizeliler)”, “İküyullıklar (İki Dizeliler)”, “Öçyullıklar (Üç Dizeliler)”, “Dürtyullıklar (Dört Dizeliler)”, “Mëtamorfozalardan (Başkalaşımlardan)”, “Minem Tölem (Benim Dilim)”, “Tugan Töl Turında Bör Őigir (Ana Dil Hakkında Bir Şiir)”, “Eni İşetmi Kalgan Cır (Annemin Duyamadığı Türkü)” ve “Biyöklök (Yükseklik)”.

Kitabın “Möderris Eglemov” adlı bölümünde (ss. 221-243), Möderris Eglemov’in (1946-2006) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 6 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Narasıy Vaktı Yeřlökneñ...(Masum Vakti Genlięin...)”, “Ėörmet İtem (Hürmet Ederim)”, “Őaęıyr (Őair)”, “Min Tabışmak iřem (Ben Bilmece özerim)”, “Kayda Soñ Ul Yörek? (Nerede Ki O Yörek?)” ve “Tukaydan Ėatlar / Bağışlav (Tukay’dan Mektuplar / Bağışlama)”.

Kitabın “Zölfet” adlı bölümünde (ss. 243-280), Zölfet’in (1947-2007) hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra 7 Őir örneğine ve çalışmada kullanılan “Kaynaklar”a yer verilmiştir. Şiirlerin adları şu şekildedir: “Tılsım (Tılsım)”, “Söyömbikenöñ Ėuřlařuv Dogası (Söyimbike’nin Veda Duası)”, “Möngölök (Sonsuzluk)”, “Adařkan Bolıt (Yolunu Kaybeden Bulut)”, “Yörek (Yörek)”, “Yalgız Sanduga (Yalnız Bülbül)”, “Tukay Dogası (Tukay Duası)” ve “Këm Elö Sin? (Kimsin Sen?)”.

Kaynakça

Kasapoğlu Çengel, H. (2024). “Sunuş”, *Türk Dünyası Şiir Antolojisi Tatar Şiiri*, ed. Mustafa Öner, 7-8, Ankara: TDK Yayınları.

Yarullina Yıldırım, R., Öner M., Şirin, H., Maşkaroğlu, S. (2024). *Türk Dünyası Şiir Antolojisi Tatar Şiiri*, ed. Mustafa Öner, hzl. Hülya Kasapoğlu Çengel, Ahmet Karadoğan, Aynur Öz Özcan, Ayşehan Deniz Abik, Erdoğan Uygur, İsmet Çetin, Mustafa Öner, Mustafa Uğurlu, Zeki Kaymaz, Özgür Ay, Betül Eyövge Yılmaz, Ankara: TDK Yayınları.